Připravit… Pozor… Start!

Původ materiálu
Alexandra Jacobea
Pořadí v lekci
3

Téma

Začátky Ježíšovy cesty: pokušení — kázání — povolání prvních učedníků

Cíl

- Předškoláci uslyší o rybářích jako o „záchranářích“. Sami si zkusí být rybáři.
- Mladší školáci se zamyslí nad tím, co je pro ně podstatné a co znamená jít v Ježíšových stopách.
- Starší školáci se společně zamyslí nad motivy vyprávění s pomocí obrazů. Pokusí se propojit všechny tři epizody.

Pro děti

Biblický text: Mk 1,12-20

Výkladové poznámky

K Markovi jako takovému viz úvod předchozí úlohy.

Pokušení na poušti

Celý mikro příběh poměrně temný — silný kontrast k předchozímu slavnostnímu okamžiku křtu. Ježíš je sám, ďábel a jeho čeládka se šikují, kolem se plíží divá zvěř. Zřejmě to má vyvolat otázky, pochybnosti a zároveň na ně odpovídá — cesta přimknutí se k Bohu není triumfální vítězství nad nástrahami, pokušením, problémy (skoro by se dalo říct, že naopak!), ve chvíli, kdy je Ježíš přijat, je ihned veden na poušť.

Poušť: prostor napětí, nejistoty — schází tu orientační body, člověk je v ohrožení, tím je jakoby obnažený, ukazuje se, jak na tom je v momentu krize. Zároveň ji lze vnímat i pozitivně — krize odhaluje vztah člověka k Bohu a člověk se dostává hlouběji než v situaci, kdy může spoléhat na své síly.

Čtyřicet: připomíná jiné příběhy — Mojžíš setrvávající 40 dnů sám na hoře, Izrael putující 40 let pouští (vystavený pokušení odpadnout od víry v Boha), Elijáš 40 dnů a nocí hledající Věčného.

Pokušení: patří k povolání. Marek nepopisuje, jak, čím satan Ježíše pokoušel (na rozdíl od Lk, Mt). Ten, kdo viděl otevřená nebesa, to má ustát i před branami pekla.

Satan: vystupuje v knize Jób, ještě jako Hospodinův služebník, který zkouší lidi. V NZ se „ďábel“ (řecky *diabolos*, doslova „pomlouvač“) stává zosobněním zla (hříchu, přerůstajícího z osobní viny v nadosobní moc).

Dravá zvěř / andělé: dva chóry, divoká zvířata lze číst jako hrozbu nebo také jako podobenství pro to, co chce Ježíše roztrhat, zničit, zároveň jsou nevysloveným potvrzením toho, že Ježíš v pokušení obstál — zvířata mu neublížila, andělé ho neopustili, satanskou moc pokušení Ježíš přemáhá Boží mocí. Pokušitele, zvěř a anděly lze ale také chápat jako vzpomínku na vyprávění o hříchu prvních lidí — Marek představuje Ježíše jako pravého člověka, který nezradil své lidství založené na vztahu k Bohu. Přítomnost divokých zvířat je připomínkou Izajášem ohlašovaného smíření mezi člověkem a přírodou (Iz 11,6nn: „Vlk bude pobývat s beránkem… Kojenec si bude hrát nad děrou zmije…“).

Kázání evangelia

Jan: ustupuje ze scény, pozornost bude nadále soustředěna na Ježíše, ten zároveň opakuje leccos z Janovy zvěsti (když Jan už mluvit nemůže). Janovo vydání jako by připravovalo čtenáře, posluchače na fakt, že i Ježíš bude vydán.

Galilea: nejde o „pupek světa“, náboženské nebo politické centrum. Naopak, je to trochu pochybná oblast, z hlediska pravověří na hraně. Církev se přece jen mnohokrát vydala cestou k moci, k výsluní. Zde Ježíš ukazuje, že cesta evangelia vede na hranu, do pochybností, mimo zájem mocných, slavných — tam vede evangelium i nás.

Boží evangelium: Ježíš nekáže sám sebe, není žádný samozvanec, jde mu o Boží věc, Boží království. Zároveň je kázání evangelia moment, kdy Ježíš u Marka poprvé promlouvá.
K Janově zvěsti o nutnosti obratu přidává výzvu k důvěrnému spolehnutí na Boha (zřejmě má o Bohu jinou představu než Jan).

Obrat/pokání: jde jednak o obrat pozornosti k Ježíšově zvěsti, jednak o z něj vycházející obrat v životním nastavení člověka.

Království Boží: podle Ježíše se přiblížilo — jakoby z druhé strany, opačným směrem, než se pohybují čtenáři, posluchači. Přichází zepředu, z budoucnosti, ještě není plně na světě, ale do

světa vstupuje.

Evangelium: původně to byla politická zpráva, u Marka se zpráva o přicházejícím Božím království týká celého světa, celého společenství (a má tudíž i politický rozměr), přesto ji člověk musí přijmout jako jednotlivec. Evangelium je to, co Ježíš říká a zvěstuje svým jednáním, tedy zpráva o tom, že se Bůh ujímá své vlády. Překvapivá podoba Boží vlády je vysvětlena, přiblížena celým Markovým vyprávěním.

Povolání učedníků

Moře/jezero: na vodě je člověk vzdálen od Boha, hlubina je živel člověku nebezpečný, navíc tu žijí nečistí živočichové, zdroj kultického znečištění. Břeh moře je tedy symbolem pro hranici života a smrti, všedního a tajemného (nebezpečného), je to prostor, kde se vede skutečný zápas.

Rybáři: učedníci, kteří páchnou, žádná elita. Šimon Petr a Jan jsou z chudších poměrů — nemají loď, loví do veliké sítě, kterou vrhají do mělké vody. Jakub a Jan movitější, spolupracovníci v rodinné „firmě“ (na lodi spolu s otcem a dalšími pomocníky). Oslovení rybářů působí jako náhodný výběr, povolání rybáře ale dostane symbolický rámec — „rybář lidí“. Obraz v sobě zároveň nese rozměr soudu (vylovování všech ryb, tak už u proroků — Jr, Ez). Ježíšův záměr často chápeme misijně — rybář lidí má získávat další pro jeho věc (pozor! nemá „chytat dušičky“, ani lidi zaplétat do sítí), důležitý rozměr je také záchrana tonoucích — rybáři lidí jako pobřežní hlídka, plavčíci, kteří napřahují ruku k záchraně, nabízejí pomoc těm, kdo se topí ve vlnách. Silně působí i přesmyčka původního názvu jejich profese — mají vlastně zůstat tím, čím jsou, rybáři, budou i nadále potřebovat trpělivost, odvahu, bdělost, znalost lovišť…

Okamžité rozhodnutí: připomíná náhlý odchod Elíši za prorokem Elijášem nebo povolání Abrahama. Učedníci se podobně jako on rozcházejí se svou prací i se svým rodinným zázemím — tedy s tím, k čemu je člověk jinak připoután, od čeho odvozuje své jistoty. Je dobré si uvědomit, jak stručně Marek píše, o průběhu setkání či eventuálním procesu rozhodování ani slovo, pro Marka jsou postavy rybářů tak trochu způsob, jak vyzvat čtenáře a posluchače k následování.

Zásadní zpráva celého příběhu je, že Ježíš na své cestě nechce jít sám, povolává jednotlivce. Může vyvolávat pochybnost — copak na to Boží syn nestačí sám? Když Ježíš povolává člověka, dává najevo, že Boží království se nechce obejít bez lidí (bez nás).

Úskalí

Markovo hutné vyprávění: Obsahem textu jsou vlastně tři různé epizody! Propojit je navzájem lze například obrazem atleta ve startovním bloku (viz název hodiny a *Okénko do bohoslužeb*) nebo jako triptych, pomocí obrazů. S nejmenšími i s mladšími školáky doporučuji soustředit se jen na příběh povolání učedníků.

Vrstevnatost příběhu o pokušení: Je dobře vybrat jednu linku, tu pak dětem vyprávět.

Nejednoduché termíny evangelium, Boží království: Asi se nevyhnete vysvětlování, je dobře si oba termíny pro sebe předem promyslet.

Povolání učedníků: Tradiční název perikopy, ovšem nejde o povolání dvanácti, zde se o nich jako o učednících ani nemluví!

Rozchod s rodinou: Pro děti to může představovat nejen těžko přijatelné, ale i bolestivé téma. Zejména s menšími zdůrazněte opouštění věcí nebo jistot.

Rybaření: Zdejší děti znají spíš lov na udici, lze to ale dobře využít naopak pro zdůraznění způsobu práce prvních učedníků.

Odkazy

Pokorný, Petr: *Evangelium podle Marka.* Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2016

Linden, Nico ter: *Povídá se... podle Marka a podle Matouše.* Benešov: Eman, 2009

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy pod nadpisem **Kam dále**.

Pro děti

Předškoláci

Znáte hru Rybičky, rybičky, rybáři jedou? Pojďte si ji zahrát... *(Zahrajte si s dětmi klasickou hru, poté se posaďte a navažte vyprávěním.)*

Proč se vlastně rybáři při té hře drží za ruce? *(Nechejte dětem prostor pro jejich odpovědi.)* Tvoří spolu rybářskou síť, do které se ryby loví. Ve skutečnosti může vypadat třeba takhle. *(Rozprostřít mezi dětmi síť, každé dítě ji oběma rukama chytí.)* Tak a teď jsou z vás rybáři! Lovíte do své sítě ryby. *(Vhodit do sítě několik rybek z tvrdého papíru / lepenky.)*

Použijte postavičku Marka (viz minulá lekce) — Marek nám dnes bude vyprávět příběh o rybářích.

Byli dva bratři, kteří se živili jako rybáři, jmenovali se Šimon Petr a Ondřej. Lovili u jezera velikého jako moře, v Galileji. Neměli ani loď, takže sítě museli vždycky do vody donést. Ulovené ryby jedli i prodávali, byla to jejich jediná obživa. Jednou šel kolem Ježíš.

Když bratry uviděl, zastavil se a zavolal na ně: „Pojďte za mnou a učiním z vás rybáře lidí."

„Marku, co to znamená být rybářem lidí? To je měli bratři lovit?"

„Ale kdepak, spíš zachraňovat, jako když rybáři zachrání někoho, kdo se ve vodě topí…"

Šimon a Ondřej nechali všechno ležet a šli za Ježíšem. *(Můžete dětem říct, ať síť pustí a společně obejít místnost nebo alespoň síť dokola.)*

O něco dál rybařili další dva bratři, Jakub a Jan, ti měli loď, byli na ní se svým tátou Zebedeem a s dalšími pomocníky, opravovali sítě. Ježíš na ně zavolal jako na Šimona a Ondřeje. I Jakub a Jan všeho nechali a přidali se k nim. *(Znovu pustit síť, obejít místnost nebo kolo.)*

Šimon, Ondřej, Jakub a Jan už teď nebyli obyčejní rybáři, kteří loví ryby. Ježíš je dal dohromady. Jako když se při hře chytí rybáři za ruce. Už nejsou sami, už jsou spolu, je z nich síť. A tahle síť má zachytit toho, kdo se cítí na všecko sám, komu je smutno, kdo se bojí…

My můžeme být také taková síť. *(Zahrajte si s dětmi hru „Uzel": Všichni se postavte do kruhu, natáhněte ruce před sebe, zavřete oči. Pomalu postupujte k sobě a chytněte ruku někoho jiného — každou rukou jinou ruku. Ten, kdo nemůže najít ruku, ji dá nahoru nad uzel rukou a najde přebývající ruku. Když se všichni drží, otevřete oči a pokuste se uzel rozplést, aniž byste se pustili. Pokud jsou děti malé, učitel/ka může po celou dobu mít oči otevřené a pomoci dětem.)*

Pomůcky: Kus sítě, papírové rybky, postavička Marka.

Mladší školní děti

(Podle možností vaší skupiny zařaďte či vynechejte odstavce I. a II.)

Pamatujete si ještě na Marka? Na jednoho z římských křesťanů, kterého ti ostatní poprosili, aby jim vyprávěl o Ježíši? Marek ve svém vyprávění vážil každé slovo. A tak museli mít všichni, kdo ho poslouchali, nastražené uši.

„Dnes vám chci povědět, jak Ježíš — Boží Syn s plněním svého úkolu začínal."

I. Ježíš v poušti

Ježíš byl pokřtěn. Sestoupil na něj Boží Duch a uslyšel Boží hlas. Slavnostní okamžik. S Ježíšem je Bůh. Jenže pak ho hned ten Boží Duch zavede do pouště, do pustiny, kde se člověk ztrácí, kde není co jíst a pít, kde na člověka všechno padá a kolem krouží všelijaká havěť. I ďábel. Cože?! Co to má znamenat, copak si ďábel může dovolovat na Božího Syna?! Může. Být Bohu milý, být Bohu blízko, žít s Bohem a doufat v něj, to ještě neznamená vítězství nad všemi problémy a nástrahami.

Ani Boží Syn se nevyhne pokušení… Ale obstojí! Andělé tu jsou, protože Ježíš se nevzdálí Bohu ani Bůh jemu. I dravá zvířata se skloní před Boží mocí a Ježíšovi neublíží. Docela tak, jak o tom kdysi mluvil prorok Izajáš. Vlk s beránkem si bude hrát…

II. Ježíš káže

Čtyřicet dnů na poušti. Je to dlouhá doba, ale nakonec se Ježíš z pustiny vydává zase zpět mezi lidi. Kam půjde? Do Jeruzaléma? Nebo do jiného velkého města, třeba až do Říma? Někam, kde ho uslyší mnoho lidí a kde se rozhoduje o běhu světa?

Kdepak, Ježíš si to namíří hezky na okraj. Do Galileje. Pche, Galilea, to nestojí za řeč! Tam se snad ani pořádně nevěří. Zvláštní cestu si volí ten Boží Syn…

A zvláštní věci i říká — opakuje to, co říkal Jan Křtitel: „Čiňte pokání.“ Změňte svůj život. Obraťte se od sebe k Pánu Bohu. Jan ale dodával — nechte se umýt ze své špíny, nechte se očistit od svých vin.“ Ježíš místo toho dodává: „Spolehněte se na Boha, on se ujímá své vlády nad světem, věřte téhle skvělé zprávě!“

III. Nechte VŠEHO a pojďte za mnou

Na své cestě Galileou zašel Ježíš k moři. Jestli celý tenhle kraj nestojí za moc, pak břeh moře ještě za míň. A ti, kdo se na něm pohybují, rybáři? To už je vůbec čeládka, nad kterou se ohrnuje nos. Vždyť kdo ví, co všechno jim při práci přišlo pod ruku! Ježíšovi to ale nevadí. Naopak. Na břehu uvidí dva chudé rybáře, Šimona Petra a Ondřeje.

„Nechte všeho a pojďte za mnou, udělám z vás rybáře lidí.“

Rybáři lidí? Co to znamená? Stejně jako s evangeliem, s Božím královstvím, s úkolem Božího Syna — i tady se pravý smysl těch slov teprve ukáže.

Šimon a Ondřej všeho nechali a šli. Za Ježíšem, v jeho stopách. Doslova i obrazně. O něco dál rybaří bratři Jakub a Jan, pracují se svým otcem Zebedeem a s dalšími pomocníky.

A zase Ježíš volá: „Nechte všeho a pojďte za mnou, udělám z vás rybáře lidí.“ A zase se Jakub a Jan zvednou od spravovaných sítí a jdou za Ježíšem.

Nechali za sebou práci, zdroj obživy, všechno, co znali, dokonce i všechny, co znali, všechny jistoty. Aby šli za Ježíšem, aby šli v jeho stopách. Takhle Ježíš začal lidi zvát a volat na svou cestu.

Aktivita: „to důležité“

Napište (nebo namalujte) každý sám za sebe čtyři věci/zvířata/osoby, které byste si vzali s sebou, kdybyste museli odejít/utéct z domova. Seberte všechny kartičky dohromady, zamíchejte je a vyložte na stůl prázdnou stranou (rubem) vzhůru. Pokuste se zahrát si pexeso — lze najít dvojice stejných slov? Pokud se to nedaří, kartičky jen otočte, aby se daly přečíst. Tohle všechno považujeme za to důležité ve svém životě. Povídejte si s dětmi o tom, proč to či ono napsaly. (Chybí něco podstatného?)

Učedníci to všechno opustili. My naštěstí nemusíme na cestě za Ježíšem všechno opustit. Pořád máme domovy, hračky, věci i lidi, které máme rádi. Ale jít v Ježíšových stopách znamená občas něco nechat za sebou. Napadá vás něco takového? (Napište nápady dětí na šlápoty a vytvořte z nich na zemi cestu „za Ježíšem“ — snažte se vyvarovat odmítání dětských nápadů, pokuste se je doplnit, pokud neodpovídají otázce, s mladší skupinou jeden nápad „vykopněte“ sami — např. hraní na počítači v neděli ráno.)

Pomůcky: Postavička Marka, papírové kartičky (čtyři na osobu), psací potřeby, papírové obrysy šlápot.

Starší školní děti

Víte, co je to triptych? *(Nechte prostor pro nápady, odpovědi dětí.)*

Je to umělecké dílo, které tvoří tři části. *(Rozložte na stole všechny tři obrázky, rubovou stranou vzhůru.)* Každá je tak trochu samostatná, ale zároveň k sobě patří, souvisejí spolu. Dnešní Markovo vyprávění je vlastně takový triptych. Tři krátké příběhy, které spolu souvisejí.

(Obraťte první obrázek, Ježíš na poušti.)

Kdo je ten muž? Kde je? Proč je sám?

(Poproste někoho z dětí, aby přečetl Mk 1,12-13.)

Jaké barvy by se k obrázku hodily? Proč? *(V případě, že použijete černobílý.)* Zkuste si s dětmi připomenout další příběhy, kde figuruje číslovka 40 — má to s Ježíšem nějakou spojitost? Co je

pro vás pokušení? Čím mohl ďábel pokoušet Ježíše?

(Obraťte druhý obrázek, Ježíš a Jan Křtitel.)

A kdo jsou tihle dva?

(Poproste druhého čtenáře, aby přečetl Mk 1,14-15.)

Co kázal Jan Křtitel? *(Čtenář najde a přečte Mk 1,4.)*

Co kázal Ježíš?

V čem se to shoduje? V čem se naopak lišili? *(Na velký papír nadepište vedle sebe tři sloupce: Bůh pro Jana Křtitele / Bůh pro Ježíše / Bůh pro nás.)* Zkuste s dětmi napsat charakteristiky, které by Bohu přiřadili oba bibličtí svědkové, naposledy se zamyslete nad tím, jak by o Bohu mluvila vaše skupina. Zkuste v. 4 zformulovat s vaším poselstvím na závěr.

(Obraťte třetí obrázek, povolání rybářů.)

Znáte příběh, který vypráví tenhle obraz? Kdo jsou všichni ti muži na obrázku a o co jde?

(Poproste třetího čtenáře, aby přečetl Mk 1,16-20, srovnejte, v čem se Markem zapsaný příběh shoduje i liší s tím, co zaznělo.)

Co učedníci opustili? Co pro sebe nově získali? Opouštíme kvůli víře něco my? Měli bychom? Co můžeme získat?

Na závěr položte obrázky k sobě a zkuste hledat to, co tři příběhy propojuje dohromady — např. ve všech figuruje Ježíš, ve všech je pohyb, všechny se odehrávají „na okraji“ (viz výkladové poznámky k prostředím), všechny jsou z počátků Ježíšovy činnosti, atd.

Pomůcky: Bible, velký papír, fixy, obrázky (odkazy najdete pod úlogou pod nadpisem **Kam dále**).

Přesah

Marek píše téměř telegrafickou zprávu. Chce však říct všechno podstatné. Zkuste s dětmi na závěr hodiny jeho vyprávění přepsat — co vypíchnou a proč? Co naopak vynechají? Jako zadání se hodí buď podmínka, že za každé slovo se platí spousta peněz (jako v případě telegramu) nebo 140 znaků na celou zprávu (omezení délky příspěvků na sociální síti Twitter). Vyberte to zadání, které bude vaší skupině bližší. Rozhovor pak může pokračovat nejen prostým přečtením zpráv, ale také jejich srovnáním — co je to podstatné pro většinu z nás?

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Pojďte za mnou a učiním z vás rybáře lidí. (Mk 1,17)

Rituál

Recitace upraveného textu z 1 K 15,1 nn: „Evangelium, které jsme přijali, je základem, na němž stojíme. Skrze ně docházíme spásy — vždyť jsme přece neuvěřili nadarmo.“

Doplňování plakátu.

Zpěv písně *Vlak Boží* (SV 355, první sloka a refrén), nebo *V království Božím místa dost* (SV 359).

Okénko do bohoslužeb

Rozhovor: rybáři

Už jste někdy lovili ryby? Jak se to dělá? (Děti pravděpodobně přijdou s variantou udice, dejte jim prostor.)

Lovit se dá taky do sítě. (Děti by měly dostat kus sítě nebo síťované tkaniny s sebou do nedělní školy, učitel ji pak může dál využít.)

Dnes si budete v nedělce povídat o rybářích, kteří neměli lovit ani na udici, ani do sítě. Zní to jako hádanka, tak ať vám neunikne rozuzlení!

Rozhovor: závodník na startu

Viděli jste někdy závody ve sprintu? Třeba na 100 m? Jak závodníci startují? *(Nechte shromáždění odpovídat, případně zavolejte dopředu dobrovolníka, aby to názorně předvedl.)*

Sprinteři se nerozběhnou jen tak ze stoje. Mají speciální zarážky — bloky, aby se mohli hned na startu pořádně opřít. Připraví se, zvednou se — pozor! — pak zazní výstřel z pistole, START! Jde to rychle za sebou, několik okamžiků soustředění. Když evangelista Marek vypráví o Ježíšovi, taky to jde všechno ráz naráz. Připravit, pozor, a už příběh běží. Dnešní vyprávění bude právě o těch začátcích, na startu.

Performance

Začněte otázkou: „Umíte být trpěliví?“

Poté pomalu nahlas napočítejte do čtyřiceti. (Počítat by mohlo i celé shromáždění, ale zvolna — můžete udávat tempo klepáním, shromáždění pak odpočítává údery.)

„To to trvalo, viďte? Kdybyste o tom ale někomu vyprávěli, možná by se to vešlo jen do jedné věty: dnes jsme v kostele počítali do čtyřiceti. Evangelista Marek svoje vyprávění taky zkrátí na pár vět. A přitom někdy mluví o dlouhém čase! Takových čtyřicet dnů na poušti, to je nějaká doba! I o ní dnes děti uslyší…“

Modlitba

Pane Ježíši Kriste, ty nás voláš a zveš na cestu ve tvých stopách. A my po ní chceme jít. Prosíme, pomoz nám nechat za sebou všechno to, co nás brzdí a co nám brání. Amen.

Kam dále

Ježíšův křest, pokušení na poušti a začátek služby. (Mk 1,9-15; Křesťanská vlna…
Učiním z vás rybáře lidí. (Mk 1,14-20; Křesťanská vlna, ČRo, host Jáchym Gondáš)
Worshipping With Children: Year B - First Sunday in Lent (February 22, 2015) — …
Worshipping With Children: Year B - 3rd Sunday after the Epiphany, 3rd Sunday i…
Ministry–To–Children: “Drop Everything” Sunday School Lesson from Mark 1:14-20 …
Sonja Häusl-Vad Illustrations: Jak si zahrát na rybáře (návod ke hře k oddílu p…
Obrázek „povolání rybářů” k oddílu Pro starší školní děti
Obrázek „Ježíš a Jan Křtitel“ k oddílu Pro starší školní děti
Obrázek „pokušení na poušti” k oddílu Pro starší školní děti

Odkaz na píseň

Uhni se stranou, ztratíš jen chvíli
Bojujte, bojujte dál, pohleďte jen, v dálce svítá
Pokání čiňte! (SV259)
Před tvou tváří, Pane, nemám vůbec nic
To já, ó Pane můj, půjdu, když mne posíláš
To já, ó Pane můj, stojím tady v modlitbách
Dnes tebe volá Pan (SV52)
Nás zavolal jsi, Pane, my proto přišli sem
Bůh je náš Pán a Král, zpívejme mu píseň chval
Nám pomoz, Pane milý (EZ631)

Cílová skupina

Předškolní
Mladší školní
Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)

Biblický odkaz (kat)

Marek 1,12–20